כלי סעודה

א. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף עה עמוד ב

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אפי' כלים חדשים במשמע דהא ישנים וליבנן כחדשים דמו ואפילו הכי בעי טבילה מתקיף לה רב ששת אי הכי אפי' זוזא דסרבלא נמי א"ל כלי סעודה אמורין בפרשה

ב. רש"י מסכת עבודה זרה דף עה עמוד ב

זוזא דסרבלא - מספרים שגוזזים בהן בגדי צמר הואיל וגזירת הכתוב היא ולא משום פילוט איסור דהא חדשים ולא בלעי מידי מצרכת לה טבילה. כלי סעודה אמורין בפרשה - דהכתיב כל דבר אשר יבא באש ואין דרך להשתמש ע"י האור אלא כלים של צורכי סעודה ובהנהו כתיב וטהר טבילה אבל זוזא דסרבלא לא.

ג. תורת הבית הארוך בית ד שער ד

א"ל רבא כלי סעודה אמורין בפרשה. כלומר מדכתיב כל אשר יבא באש ואי זהו דבר שבא באש וצריך להכשירו באש הוי אומר זה כלי סעודה שבולע על ידי האש וצריך להפליט בלעו על ידי האש.

ד. פרי תואר קכ סק"א

וראיתי להפר"ח שהשיג על דברי רש"י דהא איכא כמה כלים דתשמישן ע"י האור ואינם כלי סעודה. ואני אומר שכונת הש"ס היא כיון דקאמר קרא תיקון להוציא הבלוע כל דבר אשר יבוא באש וכו' מזה תתחייב לומר דבכלי סעודה הכתוב מדבר שיזהיר אותם שלא לאכול דבר איסור ואלו כיון שבלועים הם מאיסור צריך הכשר לשמא יפלטו איסור הבלוע כשישתמשו בהם אבל כל היכא דלא הוי כלי סעודה דליכא למיחש להכי מהסתם לא איירי קרא בהכי, ואפשר להסכים דברינו בדברי רש"י.

ה. טור יורה דעה סימן קכ

ואין צריך טבילה אלא לכלי מתכות והן צרכי הסעודה כגון כוסות וצלוחיות יורות וקומקומי' וכיוצא בהן שהן מצרכי הסעודה אבל שאר כלים כגון מספרים וכיוצא בהן שאינם צרכי סעודה או כלים שהן צרכי סעודה ואינם משל מיני מתכות לא.

ו. פרישה יורה דעה סימן קכ אות ח

כגון מספרים וכיוצא בהן. נלע"ד דרצה לומר מספרים שקונבין את הירק בהן אפילו הכי לא מיחשב מעיקר תיקון צרכי הסעודה וכן משמע הלשון ודוק:

ז. ב"ח יורה דעה סימן קכ אות ד

אבל שאר כלים כגון מספרים וכו'. שם מתקיף לה רב ששת אי הכי אפילו זוזא דסרבלא נמי א"ל כלי סעודה אמורים בפרשה ופירש רש"י זוזא דסרבלא מספרים שגוזזין בהן בגדי צמר וכו' וכן פירש רש"י סוף המקבל (ב"מ קטז א ד"ה זוגא) אבל מספרים שגוזזין בו ירק אי נמי שגוזזין בו בית השחיטה וכיוצא בו הוי ליה צרכי סעודה כי היכי דלגבי דין חבלה מיקרי דברים שעושין בהן אוכל נפש כדכתב הרא"ש סוף המקבל (סי' מח) ורבינו בחו"מ סי' צ"ז (ס"כ):

[קונטרס אחרון] כגון מספרים. כתב מהרו"ך (פרישה אות ח) פירוש מספרים שקונבין בהם את הירק דלא מחשב מעיקר תיקון סעודה ונראה דלא דק עיין בחיבורי [עד כאן]:

ח. בית יוסף יורה דעה סימן קכ

כתב סמ"ק (בהג' סי' קצט א) טריפיד"ש אין צריך טבילה דאע"ג ששופתין עליה קדרה של מאכל כיון שאין נותנים עליו המאכל עצמו אינו צריך טבילה אבל הגריל"ש צריך טבילה לפי שצולין עליו ממש המאכל עצמו: כתב המרדכי בפ"ק דחולין (תקעז) דסכין של שחיטה א"צ טבילה:

ט. דרכי משה הקצר יורה דעה סימן קכ אות (ד)

וכן כתב באו"ה (כלל נח פד-פה) וכתב דהברזלים שקורין בלשון אשכנז שטו"ף אייז"ן שמתקנין בהם המצות וכדומה לזה אין צריכין טבילה הואיל והדבר שמתקנין בו צריך עדיין אח"כ תיקון אבל סכין המיוחד לקלפים אסור לאכול בו עראי אם לא טבלן עכ"ל. ובהגהות שם דסכין של שחיטה נהג מהר"ש (מנהגי מהר"ש סי' תמז) לטבול וכן הוא בתשב"ץ (סי' שכו) וטוב לאכול בו מתחילה והוא הדין בסכינים שמפשיטין בהן הבהמות עכ"ל:

י. שולחן ערוך יורה דעה סימן קכ סע' ד-ה

טריפיד"ש ששופתים עליהם קדירות, אינם טעונות טבילה. אבל פדיליא"ש, טעונות טבילה מפני שנותנים עליהם המאכל עצמו.

סכין של שחיטה (או סכין שמפשיטין בו), (ארוך), יש מי שאומר שאינו צריך טבילה. הגה: ויש חולקין (תשב"ץ). וטוב לטובלו בלא ברכה. הברזלים שמתקנים בהם המצות, אינם צריכים טבילה (ארוך). וכן כיסוי שכופין על הפת לאפותו, אבל כיסוי קדירה צריך טבילה (הגהות אשירי)

יא. פרי חדש יורה דעה סימן קכ ס"ק יב

אינם טעונות טבילה. ואע"ג דלפעמים צולין עליהם האוכל עצמו, מכל מקום אזלינן בכלי בתר עיקר רוב תשמישו.

יב. ט"ז יורה דעה סימן קכ ס"ק ז

סכין של שחיטה. במרדכי כ' הטעם דלא חשיב כלי סעודה

דהא אסור לחתוך בו אפילו צונן והא דבהמה חזיא לאכילה מ״מ עדיין צריכה בישול עכ״ל. וכן הסכין שמפשיטין בו אינו משמש לאכול בו כמו שהוא עתה כ״כ באו״ה. ונראה כיון דכ׳ רמ״א על זה וטוב לטובלו בלא ברכה ה״ה בכלי ברזל שמתקנים המצות שכתב אח״כ דא״צ טבילה ה״נ יטבילנו בלא ברכה דחד טעמא אית בהו אלא דרמ״א כתבו כאן לפי שבאו״ה כתבו לזה בהג״ה על זה ובטור חשיב מספריים בין הכלים שאין בהם צרכי סעודה והוא מדברי התלמוד סוף עבודת כוכבים דפריך רב אשי אפילו זוזי דסרבלא נמי פרש״י מספרים שגוזזין בהם בגדי צמר ומשני כלי סעודה אמר רחמנא וכתב בפרישה דמספרים דנקט הטור היינו אפילו מה שגוזזין בהם ירק. ומו״ח ז״ל חלק עליו וכ׳ עליו דלא דק דשל ירק חשי׳ כלי סעודה דהא בח״מ סי׳ צ״ז חשיב ליה כלי שעושין בו אוכל נפש ע״כ. ואני אומר דיפה כ׳ בפרישה. דהא בסוף פרק המקבל אמרי׳ דסכינא דאשכבתא הוי של אוכל נפש ופרש״י דהוא סכין של קצבים שמקצבים בו בשר והנך רואה שהסכין שמפשיטין בו הוא ניהו סכין של קצבים ואינו טעון טבילה והוא מטעם שזכרנו אלא דע״כ אין ענין כלי שעושין בו אוכל נפש לענין כלי סעודה כלל והמקשה דפריך מזוזי דסרבלא הוי מצי למפרך משל ירק אלא דעדיפא פריך ותו דהא בח״מ שם חשיב סכין של שחיטה וכאן פסק המרדכי והש״ע דא״צ טבילה ודברי הפרישה הם אמת. וכתוב באו״ה דה״ה בברזל שמתקנין בו קרעפלי״ך בפורים או שמגרדין בו העיסה שבעריבה [א״צ טבילה] רק אם מסירין בו השרוף מן הלחם כשמוציאין אותו מהתנור צריך טבילה ע״כ ובכולן הטעם דכל שצריך לדבר המשתמש לבישול א״צ טבילה:

יג. ש״ך יורה דעה סימן קכ ס״ק יא

הברזלים כו׳. קשה דבאו״ה כלל נ״ח דין ב׳ דימה הברזלים לסכין של שחיטה שמפשיטין בו דא״צ טבילה דכיון דהדבר שמתקנים אותו צריך עדיין תיקון אחר וא״כ כיון דכתב הרב דבסכין של שחיטה יש לטבול בלא ברכה ה״ה הברזלים ונראה דס״ל להרב דהברזלים גרעי טפי שא״א לשמשן למאכל אחר משא״כ סכין של שחיטה שאפשר לשמשו למאכל אחר וכ״כ בגליון או״ה שם דהמחטים שתופרי׳ בם העופו׳ אין נידון כסכין של שחיטה וסכין שמפשיטין בו הואיל וא״א לשמשן למאכל אחר ע״כ ולפי זה מ״ש הב״ח ס״ד דמספריים שגוזזין בה ירק הוי ליה צרכי סעודה כי היכי דלגבי חבלה מיקרי דברים שעושין בהם אוכל נפש בח״מ סימן צ״ז עכ״ל לא נהירא דהא א״א לשמשו למאכל אחר אלא נראה כמ״ש בפרישה דמספרים של ירק א״צ טבילה ול״ד לגבי חבלה דהתם אפילו דברים שאינם צרכי סעודה מניחין לו כל שהן כלי אומנתו דהא מחזירין לו כלי מחרישתו ומעצדים ומגרות שלו וכן סכין של שחיטה כתבו הט״ו שם ס״ח דהוי אוכל נפש וכאן כתב דאין צריך טבילה ולפי זה כ״ש דהמקדח שמנקבים בו ברזות החביות אין צריך טבילה ודלא כמהרי״ל בסוף הלכות טבילה שכתב שצריכין טבילה וכן נוהגים:

יד. פרי חדש יורה דעה סימן קכ ס״ק יג

או סכין שמפשיטין בו. והוא הדין סכין של קצבים שמקצבים בו בשר וכן המחטים אפילו מיוחדים לתפירת עופות ממולאים בשר וכן מקדח שמנקבין בו ברזות החביות, כל הני אין צריך טבילה. ומה שכתב הב״ח [עמוד סד ד״ה ואין] דמספריים שגוזזין בהם ירק הוי ליה צרכי סעודה כי היכי דלגבי חבלה מיקרו דבר שעושין בהם אוכל נפש, ליתא, דהתם אפילו סכין של שחיטה מקרי דברים שעושים בהם אוכל נפש, וכמו שכתוב בחו״מ סימן צ״ז [סעיף ח] ע״ש, אבל כלי סעודה לא מקרו אלא כלים שמשתמשים בהם אוכל מתוקן לאפוקי סכין של שחיטה ושל קצבים וכיוצא. ומכל מקום אף על פי שעיקר ראייתו אינה כלום, מכל מקום יראה שהדין הוא אמיתי, דאין טעם לחלק בין סכין שמחתכין בו אוכלים דצריך טבילה, למספריים שגוזזין ומחתכין בהם ירק דק דק. אבל הש״ך [ס״ק יא] והט״ז [ס״ק ז] הסכימו עם הפרישה [אות ח] דמספריים של ירק אין צריך טבילה, ונתן טעם לזה הש״ך דמשום דאי אפשר לשמשם למאכל אחר אין צריך טבילה. ואין זה מחוור כלל בטעמו, דמה בכך שאי אפשר להשתמש בו למאכל אחר, סוף סוף הרי משתמש במספריים לענין מאכל, ולפיכך עיקר הדין בזה כדברי הב״ח:

טו. פרי חדש יורה דעה סימן קכ ס״ק יד

הברזלים כו׳. אע״ג דבאו״ה כלל נ״ח דימה הברזילים לסכין של שחיטה דאין צריך טבילה כיון שהדבר שמתקנים אותו צריך עדיין תיקון אחר, וא״כ כי היכי דבסכין של שחיטה כתב ההג״ה דטוב לטובלו בלא ברכה, הוה ליה לכתוב כן בברזילים, מכל מקום יש לומר שההג״ה מפליג בינייהו, דשאני סכין של שחיטה ושל הפשט דבהמה לא חזיא למידי בלא הפשט ובלא שחיטה והוה ליה תיקון גדול, מה שאין כן בברזילים. אבל מה שכתב הש״ך [שם] דברזילים גריעי טפי משום שאי אפשר לשמשם למאכל אחר, כבר כתבתי בס״ק הקודם שאינו נכון בטעמו.

טז. רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן קכ

ורחיים של קאפע להט״ז (סק״ז) טובלים בלא ברכה כיון דהקאפע בעי בישול להש״ך (סקי״א) י״ל דא״צ טבילה דלא חזי לדבר אחר